

ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ ЧЕРКАСЬКОЇ
ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ЧЕРКАСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ
ОСВІТИ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

**Українська література
кінця ХХ століття
(література постмодерну)**

*Програма для спецкурсу в 11 класі
(68 годин)*

Москальчук В.М.,
*учитель української мови і
літератури вищої категорії,
учитель-методист колегіуму
«Берегиня» м. Черкас*

м. Черкаси
2006 рік

Рецензенти:

В.І.Пахаренко, доцент кафедри української літератури і компаративістики ЧНУ ім. Б.Хмельницького;

О.І.Месевря, методист ОІПОПП.

Видання підготовлено до друку та віддруковано
редакційно-видавничим відділом Черкаського ОІПОПП.
Зам. №618. Тираж 100 пр.
18003, Черкаси, вул. Бидгощська, 38/1

Рекомендовано до друку вченою радою ОІПОПП.
Протокол №3 від 27 жовтня 2005р.

Пояснювальна записка

Мета курсу - належне ознайомлення учнів ІІ класу зі своєрідною складовою літературного процесу, а саме: сучасним письменством від сімдесятих років ХХ століття до сьогодення.

Завдання - поглиблення в учнів знань про сучасне письменство, про світоглядні, художні і стильові орієнтири літераторів сьогодення, ознайомлення з творчістю письменників від сімдесятих років ХХ століття та аж до огляду найновішої літератури ХХІ століття. Навчити учнів розуміти специфіку постмодерного світовідчуття, конкретно - історичних умов творення сучасного письменства, дати уявлення про специфіку змісту і форм творів, прищепити уміння аналізу літературних явищ цього періоду із застосуванням сучасних здобутків літературознавчої науки.

1-2. Постмодернізм як культурний феномен. Рівні постмодерного мислення: гносеологічний, антологічний, естетичний. Прикмети постмодерного мистецтва: інтертекстуальність, іронічність, еkleктизм, елітарність, масовість, гра з мовною стилізацією, карнавалізм, перевага структурного принципу, герой постмодерного наративу.

Передумови постмодерного дискурсу у сучасній українській літературі. Елементи поетики постмодерну у творчості В.Стуса. Інтеграція у постмодерний контекст поетів Нью-Йоркської групи (Емма Андієвська, Юрій Тарнавський). Особливості українського постмодернізму.

3-4. Проблема літературних генерацій в українському письменстві. Конкретно-історичні умови виникнення покоління сімдесятників. Спільні поетичні риси. Представники сімдесятництва. Епопея В. Яворського “Напівсонні листи з Діамантової Імперії”.

5-6. І.Римарук. Мотиви збірки “Діва Обида”: осмислення сенсу творчості, покликання митця, трагічної долі поета у тоталітарному суспільстві, роздуми про історичну пам’ять і національну самосвідомість, їх роль у духовному поступі суспільства. Інтелектуальне і образне мислення, міфопоетика, звернення до вічних образів, до переосмисленого й оmodernеного. Поетична образність й світові естетико - культурологічні традиції.

Олег Лишега - поет, драматург, прозаїк, есеїст, перекладач. Збірки “Великий міст” (1989 р.), “Людина у просторі” (1989 р.). Оповідання “Квіти в темній кімнаті” - висока поезія людської самотності.

7-8. В.Герасим'юк. Збірка “Поет у повітрі”. Характерні риси поезії Герасим'юка: многосвітлість у своїй таємничій темряві; ліричний герой поезії - громадянин, національно свідомо особистість, якій болить нищення цивілізацією духовного світу свого народу; вразливість ліричного “я”; епічний характер мислення. Збірка “Осінні пси Карпат” - поетичний підсумок творчості Василя Герасим'юка. Синтез класичної поетики і постмодерного наративу у поезіях.

9-10. К.Москалець — лірик у поезії і прозі. Мотиви збірки “Нічні пастухи буття”. Художні особливості поезії. Щоденник “Келія Чайної Троянди” - це твір високохудожнього тексту. Гранично відвертий відбиток глибокого й інтенсивного внутрішнього життя, усвідомлення трагічності й - водночас - радості земного перебування Поета.

11-12. К.Москалець. Роман “Вечірній мед”. Проблематика роману. Роздуми про суть та істину буття. Символічний рівень роману.

13-14. Галина Пагутяк і її герметичне письмо. “ Книга снів і пробуджень ”- роман, написаний у жанрі дзуйхіцу. Фантастично-символічна манера письма прорив до “вигаданого світу”, потяг до містики та безнастанних пошуків спасіння людської душі у жорстокому світі. Повість “Записки Білого Пташка”. Художні особливості: недовомленість, спонукання до співтворчості, багатовимірність образів; таємничість і незбагненність.

15-16. Літературна генерація вісімдесятників. Суспільні трансформації 80-х років та їх осмислення митцями. Естетичні орієнтири вісімдесятників. Представники літературного покоління. Авангард 80-х як акція протесту. Літературні авангардисти. Гурти “ Бу-Ба-Бу ”, “Пропала грамота”, “ЛуГоСад”, “Гідрокартзон”.

17-18. Юрій Андрухович - поет, прозаїк, есеїст. Збірки “Небо і площі”, “Середмістя”, “Екзотичні птахи і рослини”. Поєднання авангардної поетики з традицією і класикою. Особлива самобутність творчої манери — це тяжіння до неокласичних пошуків. Канонічні форми віршування. Мова поезії. Художні особливості поезії: бурлеск, іронія, гротеск, пародіювання, карикатуризація, карнавальні маски.

19-20. Ю. Андрухович. Постмодерні рефлексії (“Перверзії”, “Московіада”). “Перверзії”. Містифікація у романі. Сюжетні мотиви фантастичного, готичного, авантюрного, пригодницького, любовного роману.

“ Московіяда ”. Ідейний пафос роману - це руйнування ілюзій, карнавально-сардонічне розвінчання будь-яких ідеалів. Композиційно-сюжетні ходи. Ототожнення героя з автором. Художні особливості роману: іронічність і пародійність. Стиль.

21-22. Ю. Андрухович. Риси постмодернізму в “Рекреаціях”. Особливості композиції твору. Карнавал і зривання масок у романі. Персонажі: позитивні чи негативні? Ознаки масової й елітарної літератури у романі. Роман-скандал, роман-легенда. Герої твору. Мова роману.

23-24. Сучасна “котляревщина” у романі Юрія Винничука “Мальва Ланда”. Світ дитинства у книзі “ Вікна застиглому часу”.

25-26. Ю. Винничук. Повість “ Ласкаво просимо у Щуроград”. Сюжет і композиція твору. Саркастичний погляд на суспільно-політичні проблеми. Образи-персонажі у повісті. Художні особливості твору.

27-28. Художня своєрідність роману В. Діброви “Бурдик” як втілення класичної теми про пропащу силу.

29-30. Критичний пафос у поезії вісімдесятників: І. Павлюк (збірка “Алергія на вічність”), О. Софієнко (збірка “Тегга incognito”).

31-32. Жіночий простір у прозі. Є. Кононенко (роман “Зрада”, оповідання). Роман “Імітація”. Жанр твору. Екзистенційні проблеми. Образи національної інтелігенції. Художні особливості твору.

33-34. Гендерна проблематика творчості Оксани Забужко (“Польові дослідження з українського сексу”, “Сестро, сестро”). Тропи в поезії “Я, Мілена”: жінка у чоловічому світі. Сюжет твору. Інтерпретація “роздвоєння особистості” героїні. Проблематика повісті.

35-36. Іван Малкович. “Із янголами на плечі” : духовні орієнтири поезії “вісімдесятників”. Світ образів і світ людей. Пошуки універсального, за допомогою якого прагне досягти вершини гносеології і сучасної поетики. Цілісність його поезії і поетики.

37-38. Екзистенціальний трагізм літературної генерації дев’яностівців. Конкретно - історичні умови появи генерації. Спільні поетикальні риси. Гурт “Нова дегенерація” - “реєстратор покоління з мертвим Богом у душі”. Мотив втраченої особистості у прозі Степана Процюка. Роман “Інфекція”. Проблематика. Сучасний етнопростір у творі. “Інфекція”: невибагливий життєпис кількох доль. Персонажі - носії певної ідеології. “... наші підлі і скупі часи” в романі “Інфекція”.

39-40. Повість “Репортаж із царства нелюбові”. Екзистенційні мотиви. Психологічно-філософський вимір. Своєрідність авторського бачення проблеми.

Проблема людської самотності. Любов у житті Свирида Кирилка. Особливості композиції твору, функції “трактатів”.

41-42. С. Процюк. Повість “Шибениця для ніжності” - еволюція особистості. Надмірреалістичні сцени у творі. “Там, де плутані кольори”: християнський меридіан повісті. Християнська домінанта. Герої твору, їх проблеми.

43-44. Сергій Жадан. “Цитатник” (1995р.), “Генерал Юда” (1995р.), “Балада про війну та відбудову” (2001р.). Тема соціальних катастроф. Художні особливості поетичної прози. Верлібр.

45-46. Олександр Жовня. Необарокова і непоетична поетика кіноповісті “Визрівання”. Авторське жанрове визначення твору як мелодраматична феєрія для кіно. Композиція твору. Фабула кіноповісті. Індивідуалізація героїв.

47-48. Олександр Ірванець. Збірки “Вогнище на дощі”, “Тінь великого класика”. Повість “ Очамимря ”, за визначенням самого автора, - це “казочка в діггерському стилі”, а насправді — перелицьована новочасна версія давньої легенди про Кирила Кожум'яку.

49-50. Василь Кожелянко. Збірка “ Терновий іній ”. Поезії - це океан і рятівний круг, що рятує ліричного героя від грубої реальності, дає змогу читачеві усвідомити всю складність часу, в який ми живемо. Художні особливості віршів: “мова в риштованні”.

Фантастичний роман “Ljkenostradamus”- це поєднання шпигунських і передвиборчих пристрастей, пошуки крізь час і простір, сучасність і минувшину. Персонажі роману - історичні і вигадані особи. Художні особливості твору: зіткнення героїв у пригодах із земними і неземними силами. Мова твору: яскрава, інтелігентна, зрозуміла і приваблива. Стиль: поєднання і потоку свідомості, і казки, і пародії; цитати і мовні ігри.

51-52. Віктор Неборак. Збірки “Бурштиновий час” (1987), “Літаюча голова” (1993), “Розмова зі слугою” (1993). Міфологеми “Лабіринт” і “Одіссея” у поезії. Мотив повернення до власного роду, прив'язаності до батьківщини та національного самоусвідомлення.

53-54. Євген Пашковський. Роман “Щоденний жезл ”. Підназва роман-есеї. Специфічність жанру. Особливості будови роману: роман-лабіринт. Проблематика. Синтаксис твору.

55-56. В'ячеслав Медвідь. Відображення характерів українського селянства 30-х років у короткому романі “Льох”. “Кров по соломі”. Історична та метафорична основа твору. Роль діалогів і монологів у філософському навантаженні роману. Сюжетні лінії твору. Проблематика роману. Органічне поєднання класичної форми письма і модерного втілення письменницького задуму.

57-58. Юрій Іздрик. Роман “Воццек”. Відтворення “історії хвороби” головного героя, яка тісно переплітається з історією його кохання; історія болю, любові, ревності, божевілля та злочину. Художні особливості: високий романтизм та нещадна іронія, філософські забави і чорний гумор. Проблематика: пошуки власного “я”.

59-60. Тема генетичної пам'яті у романі Олеся Ульяненка “Сталінка”. Соціальне дно у творі. Герої роману. Художнє плетиво твору. Злиття художнього слова з реальним світом, тепло і ліризм у романі.

61-62. Василь Слапчук. Поетична творчість. Філософська проблематика збірок “Укол годинниковою стрілкою” та “Сучок на костурі подорожнього”. Мотив війни. Художні особливості поезії.

63-64. Творчість Марії Матіос. Сильові пошуки письменниці (“Нація”, “Життя коротке”, “Фуршет”, “Бульварний роман”). Роман “Солодка Даруся”. Сюжет і композиція твору. Проблематика роману. Характеристика образів-персонажів.

65-66. Постдев'яностівці або “міленіумне” покоління в сучасній українській літературі. Сучасна ринкова структуризація літпроцесу. Самобутність і невключеність у загальний контекст літературного згромадження. Характерні риси покоління: скандальність, масові, “віртуальний” пафос, ненав'язливе заперечення традиції 90-х, побутовізм, маргінальність, філософічність.

67-68. Метафора мистецького протесту проти стереотипної суспільної рефлексії у романах Л.Дереша “Культ” та С.Пиркало “Зелена Маргарита”. Перспективи розвитку сучасного українського письменства.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Пахаренко В. Українська поетика. - Черкаси, 2002 рік.
2. Ткаченко А. Мистецтво слова. Вступ до літературознавства--К., 1997 рік.
3. Харчук Р. Покоління пост епохи // Дивослово. - 1998.-№1.
4. Астаф'єв О. “ Нью-Йоркська група ” : до генези назви // Слово і час. - 1998.-№2.-С. 14-18.
5. Баран Є. Літературне дев'яностництво. Істерія й історія//Березіль.-2000.-№3-4.-С. 182-185.
6. Баран Є. Літературна ситуація 99-го: час єзуїтів // Кур'єр Кривбасу.- 1999.-№111.-С.3-6.
7. Баран Є. Літературні дев'яностівці: підсумки і перспективи // Кур'єр Кривбасу.-1999.-116.-С.3-7.
8. Гамалій Г. Нова література нової України // Кур'єр Кривбасу. - 1997.-№ 9.-С.8-10.
9. Гундорова Т. Декадент і постмодернізм: питання мови // Світовид. - 1995.-Ч.1.-С.64-75.
10. Гундорова Т. Постмодерна фікція Андруховича // Сучасність. - 1993. - № 9.-С. 14-22.

11. Гундорова Т. Український постмодернізм: питання критики й культури // АВЖЕЖ.- Січень-березень 1993.- Ч.26.- С.39-46.
12. Даниленко В. Коли Пашковський одержить Нобеля // Літературна Україна. - 1998.- 12 січня. - С. 6.
13. Даниленко В. Суспільство у сучасному дзеркалі новелістики (Психологічні тенденції української малої прози 80- 90-х рр. ХХ ст.) // Українська мова і література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. - 2000.- № 5.- С.46-53.
14. Дятчук В. Мовні характеристики у прозі молодих // Українська мова і література в школі. - 1990.- № 10.- С.4.
15. Жулинський М. Прологомени до деміургів (Про сучасний стан українського літ процесу) // Кур'єр Кривбасу. - 2000.- № 128.- С.99-108.
16. Жулинський М. Українська література на межі тисячоліть // Світло. - 1999.- №3.- С.141-144.
17. Жулинський М. Чи відчуваємо ми катастрофу в простій українській душі ? (Бесіди про сучасну літературу) // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. - 2001.- № 2.- С.50-64.
18. Зборовська Н. Романи Євгена Пашковського // Слово і час.- 1993.- № 7.- С. 16-18.
19. Неборак В. Введення до Бу-Ба-Бу // Березіль.-1995.- № 11.- С.34-35.
20. Неборак В. Займенники або виданий ЛуГоСад // Сучасність.- 1997.- № 12.- С.12-18.
21. Павлишин М. “ Воцтек ” Іздрика // Сучасність.- 1998.- № 9.- С. 56-57.
22. Павлишин М. Що перетворюється у “ Рекреаціях ” Андруховича // Сучасність. - 1993.- № 2.- С.23-25.
23. Пахаренко Н. Особливості сюжетотворення в сучасній українській новелістиці // Вісник Черкаського університету. Серія “Філологічні науки”.- Вип.36.- С.30-34.
24. Проценко О. “Земля з незгойною тугою безвір'я і звірства...” (модель світу в романі Є.Пашковського “Щоденний жезл”) // Вісник Черкаського університету. Серія “Філологічні науки”.- Вип.-№31.- С. 163-170.
25. Процюк С. Есей про дев'ятдесятників // Слово і час.- 1995.- Ч.4.- С. 13-18.
26. Процюк С. Покоління дев'яностих: кон'юктурні теми і риторичні запитання // Літературна Україна. - 15 жовтня 1992.- № 41.- С.5.
27. Слапчук В. Міф про вічного Українця (про Процюка) // Березіль.- 2002.- № 5-6.- С. 171.
28. Тарасюк Г. “І заміє поруч слово — мій духівник і наглядч” (рефлексії на “Діву Обиду” І.Римарука) // Літературна Україна. - 14 березня.- 2002.- С.6.
29. Ткачук М. Літературний процес 90-х рр. ХХ ст. // Українська мова та література. - 2000.- № 22.- С.16.
30. Харчук Р. Покоління пост епохи // Дивослово. - 1998.- № 1.- С. 15-16.